

Bijlage 3. Behandeling van de adviezen en opmerkingen bij het ministerieel besluit tot voorlopige bescherming als monument van de wederopbouwhoeve 'Kasteelhoeve' met omwald huis, stal- en schuurvleugel en Sint-Annakapel in Diksmuide (Beerst)

Provincie: West-Vlaanderen

Gemeente: Diksmuide, 4de afdeling, sectie A

Objectnummer: 4.01/32003/839.1

-

Dossiernummer: 4.001/32003/151.1

Omschrijving:

de wederopbouwhoeve Kasteelhoeve' met omwald huis, stal- en schuurvleugel en Sint-Annakapel,
Oostendestraat 87

Mij bekend om gevoegd te worden bij het besluit van heden:

Brussel,

De Vlaamse minister van Financiën en Begroting, Wonen en Onroerend Erfgoed,

Getekend door: Matthias Diependaele (Sig)
Getekend op: 2021-03-18 11:41:09 +01:00
Reden: Ik keur dit document goed



Matthias DIEPENDAELE

1. Adviezen uitgebracht voorafgaand aan de voorlopige bescherming

1.1. Adviezen uitgebracht door de departementen en agentschappen van de beleidsdomeinen Omgeving, MOW en LV

1.1.1. Beleidsdomein Omgeving

Het advies werd gevraagd op 20 augustus 2020.

Het agentschap Natuur en Bos gaf op 24 augustus 2020 per mail te kennen geen advies te geven.

Het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, een onafhankelijk onderzoeksinstituut van de Vlaamse overheid, liet op 21 augustus 2020 per mail weten geen advies te geven in dit dossier.

De Vlaamse Maatschappij voor Sociaal Wonen gaf op 21 augustus 2020 per mail te kennen geen advies te geven.

Het departement noch overige agentschappen brachten advies uit over de bescherming van het onroerend goed. In uitvoering van artikel 6.1.3 van het Onroerenderfgoeddecreet zijn de adviezen gunstig.

Conclusie: het advies heeft geen invloed op het inhoudelijk dossier en het ministerieel besluit.

1.1.2. Beleidsdomein Mobiliteit en Openbare Werken

Het advies werd gevraagd op 20 augustus 2020.

De Vlaamse Waterweg nv bracht op 22 september 2020 per mail volgend advies uit: *de hoeve ligt "op een aantal km van onze waterlopen en (heeft) geen enkele impact op het beheer van onze waterwegen en aanhorigheden. Ook op vlak van de watertoets is er geen impact."*

Het agentschap Wegen en Verkeer (District Ieper) bracht op 21 augustus 2020 een gunstig advies uit. Dit agentschap geeft mee dat voor de gewestweg N3690002 waaraan de hoeve gelegen is, volgende voorwaarden nageleefd moeten worden:

- de vastlegging ten opzichte van de bestaande as van de gewestweg van de ontworpen rooilijn nr. E4-E'5 ligt op 13 meter (plan provincieweg Diksmuide-Sint-Pieterskapelle, KB 04/06/1973),
- de zone van achteruitbouw bedraagt 8 meter,
- de minimaal te respecteren bouwlijn ligt op 21 meter.

Behandeling van het advies:

De door het agentschap Wegen en Verkeer opgestelde voorwaarden in verband met de gewestweg werden aangevuld in de juridische toestand van het inhoudelijk dossier.

Het advies maakt integraal deel uit van het beschermingsdossier.

Het departement noch overige agentschappen brachten advies uit over de bescherming van het onroerend goed. In uitvoering van artikel 6.1.3 van het Onroerenderfgoeddecreet zijn de adviezen gunstig.

Conclusie: het advies heeft invloed op het inhoudelijk dossier (aanvulling juridische toestand inzake de gewestweg). Het advies heeft geen invloed op het ministerieel besluit.

1.1.3. Beleidsdomein Landbouw en Visserij

Het advies werd gevraagd op 20 augustus 2020.

Het Departement Landbouw en Visserij bracht op 18 september 2020 een voorwaardelijk gunstig advies uit per mail.

De hoeve “is gelegen in landschappelijk waardevol agrarisch gebied dat tevens herbevestigd is. De nieuwe bedrijfsgebouwen achter en naast de oorspronkelijke wederopbouwhoeve maken geen deel uit van de bescherming. De volledige site is nog in landbouwgebruik en vormt samen met de omliggende bedrijfsgebouwen en gronden één landbouwbedrijf. In het beschermingsbesluit zijn beheersdoelstellingen opgenomen. Deze doelstellingen gaan o.a. om het behoud, hergebruik of herstel naar oorspronkelijk model van de materialen van de gebouwen (metselwerk, schrijnwerk, dakbedekking, ...), behoud van erfgoedelementen in en aan het woongebouw, behoud van erfgoedelementen aan de stalling en schuur, behoud van de walgracht, behoud van het uitzicht van het erf (erfbeplanting, toegangen, ...), behoud van de huisweiden. Er worden mogelijke aanpassingen voorgesteld en bepaalde werken zijn onderhevig aan een aanvraag. Vanuit landbouwkundig oogpunt is het belangrijk dat het landbouwbedrijf kan blijven functioneren als een modern en aan de huidige noden en wettelijke bepalingen voldoende landbouwbedrijf. Het verder uitbreiden van het bedrijf moet, indien nodig en mits voldoende afweging, steeds mogelijk blijven. Het aanpassen van de gebouwen aan de wettelijke bepalingen moet ook mogelijk blijven. Omdat de aan de hedendaagse normen aangepaste gebouwen niet in de bescherming vervat zijn, is het voorgestelde aanvaardbaar. Gelet op de opname van de items in de inventaris van onroerend erfgoed, en op de beheersdoelstellingen waarbij de huidige landbouwfunctie kan worden verdergezet, kan het Departement Landbouw en Visserij de aanvraag aanvaarden voor zover de landbouwbedrijfsvoering van het aanwezige landbouwbedrijf niet in het gedrang komt. Beperkingen op de omliggende percelen die niet zijn opgenomen in het beschermingsdossier kunnen niet aanvaard worden. Het landbouwbedrijf moet voldoende (uitbreidings)mogelijkheden hebben om zijn landbouwbedrijfsvoering op een duurzame manier verder te zetten.”

Behandeling van het advies:

Zoals het Departement Landbouw en Visserij zelf stelt, is aan de voorwaarden voldaan. De aan de hedendaagse normen aangepaste gebouwen (met een directe landbouwfunctie zoals het stallen van dieren) zijn niet in de bescherming vervat (zie 2.4. Motivering van de afbakening van de bescherming, inhoudelijk dossier). De ter bescherming voorgestelde hoeve is opgenomen in de vastgestelde inventaris van het Bouwkundig Erfgoed. Ook deze vaststelling heeft reeds bepaalde juridische gevolgen (<https://www.onroenderfgoed.be/het-goed-staat-een-vastgestelde-inventaris>). Hoewel een bescherming nooit een functie of gewestplanbestemming in vraag kan stellen, zal op vraag van de VCOE in de beheersdoelstellingen (ministerieel besluit) bijkomend benadrukt worden dat de huidige landbouwfunctie (in concreto de hoevewinkel en de opslagfunctie in de voormalige stal- en schuurvleugel) binnen de beschermde perimeter kan worden verdergezet. Onroerend Erfgoed heeft geen impact op niet beschermde delen, en kan dus geen beperkingen opleggen op de omliggende, niet in het beschermingsdossier opgenomen percelen.

Het advies maakt integraal deel uit van het beschermingsdossier.

De agentschappen brachten geen advies uit over de bescherming van het onroerend goed. In uitvoering van artikel 6.1.3 van het Onroerenderfgoeddecreet zijn de adviezen gunstig.

Conclusie: het advies heeft geen invloed op het inhoudelijk dossier en het ministerieel besluit.

1.2. Advies uitgebracht door de betrokken gemeente Diksmuide

Het advies werd gevraagd op 20 augustus 2020.

Het college van Burgemeester en Schepenen bracht op 15 september 2020 een voorwaardelijk gunstig advies uit over de bescherming. Het advies maakt integraal deel uit van het beschermingsdossier.

Het advies stelt dat de bescherming de landbouwexploitatie niet mag belasten:

- de opmaak van het beheerplan mag niet remmend zijn voor de verdere ontwikkeling van het bedrijf,
- de toekomstige landbouwuitbating moet verder kunnen evolueren.

Behandeling van het voorwaardelijk gunstig advies:

Wat betreft een verdere evolutie van de landbouwuitbating dient opgemerkt te worden dat de aan de hedendaagse normen aangepaste gebouwen (met een directe landbouwfunctie zoals het stallen van dieren) door het agentschap Onroerend Erfgoed bewust buiten de beschermingsperimeter gehouden zijn (zie 2.4. Motivering van de afbakening van de bescherming, inhoudelijk dossier). Hoewel een bescherming nooit een functie of gewestplanbestemming in vraag kan stellen, zal op vraag van de VCOE in de beheersdoelstellingen bijkomend benadrukt worden dat de huidige landbouwfunctie (in concreto de hoevewinkel en de opslagfunctie in de voormalige stal- en schuurvleugel) binnen de beschermde perimeter kan worden verdergezet.

De opmaak van een beheersplan is enkel noodzakelijk voor een beschermd cultuurhistorisch landschap, een archeologische site, een stads- of dorpsgezicht of een erfgoedlandschap. Bij een monument is het enkel noodzakelijk indien bij een restauratie diverse gespecialiseerde disciplines vereist zijn, of indien de eigenaar een erkenning wil van het monument als ZEN-erfgoed of als open erfgoed. De zakelijkrechthouder kan er wel op eigen initiatief voor kiezen om een beheersplan op te maken. In het ministerieel besluit zijn geen voorwaarden voor een eventueel beheersplan opgenomen. Het beheersplan is een administratief document met een geldigheid van 24 jaar dat de eigenaar/beheerder toelaat om een langetermijnvisie op te ontwikkelen voor de beschermde site en zo het beheer ervan te faciliteren.

Voor meer informatie: <https://www.onroenderfgoed.be/ik-wil-een-langetermijnvisie-maken>, <https://www.onroenderfgoed.be/wanneer-heb-je-een-beheersplan-nodig>.

Conclusie: het advies heeft geen invloed op het inhoudelijk dossier en het ministerieel besluit.

1.3. Advies uitgebracht door de Vlaamse Commissie Onroerend Erfgoed (VCOE)

Het advies werd gevraagd op 20 augustus 2020.

De VCOE bracht op 8 oktober 2020 een voorwaardelijk gunstig advies uit over de bescherming van twee onroerende goederen, de in pakket ingediende wederopbouwhoeves 'De Pollepel' in Ieper en de 'Kasteelhoeve' in Diksmuide.

Het advies maakt integraal deel uit van het beschermingsdossier.

Advies over de thematische context en de criterionota:

De commissie vindt het positief dat het beschermingsvoorstel uitgebreid ingaat op de historie van de hoeves, het proces van wederopbouw en de plaats van het wederopbouwontwerp in het oeuvre van de architecten. Daarnaast ondersteunt de begeleidende historische nota de relevantie en waardebepaling van de individuele beschermingen. De commissie vindt het ook zeer positief dat de beschermingsvoorstellen steunen op een gebiedsdekkende thematische (her)inventarisatie van wederopbouwhoeves in de Verwoeste Gewesten. De criterionota motiveert dit onderzoek, bakent het thema geografisch, chronologisch en typologisch af en duidt de gemaakte selectie. Van de twaalf als beschermenswaardig geselecteerde hoevesites werden er zeven in het verleden reeds voorgedragen voor bescherming en werden er zes inmiddels ook effectief beschermd. De commissie houdt een pleidooi voor het indienen van hoeves in pakket. Tegelijk vraagt ze zich af of de drie overige hoeves nog voorgesteld zullen worden.

Behandeling van het advies:

Op 22 januari 2020 werden inderdaad zes wederopbouwhoeves definitief als monument beschermd. De hoeve 'De Roode Poort' in Middelkerke (Westende) werd op 12 december 2019 geadviseerd door de VCOE. Deze hoeve wordt voor de behandeling van het advies en een mogelijk verder traject meegenomen in het pakket met 'De Pollepel' en de 'Kasteelhoeve', dit conform de opmerking van de VCOE. Het klopt dat er voor drie overige hoeves nog geen beschermingsvoorstel werd uitgewerkt:

- voor de kleine wederopbouwhoeve van het langgestrekte type in Diksmuide (Vladslo, <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/78567>) werd in het voorjaar van 2018 een vooronderzoek opgestart. De hoeve werd als beschermingswaardig geëvalueerd, maar de opmaak van het beschermingsdossier werd doorkruist door de goedkeuring van een omgevingsvergunning (aanvraag tot het herbouwen van een bestaande woning na sloping) door de stad Diksmuide (beslissing college 12 december 2018),
- aan de 'Herenhoeve' in Zonnebeke (Beselare, <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/33087>) werd op 18 mei 2018 een plaatsbezoek gebracht. Typologisch betreft het een interessante wederopbouwhoeve. Vooral de omvang van de heropgebouwde gebouwen in een regionalistische architectuurtaal is uitzonderlijk. Gezien de ruimtelijke context met recente landbouwstallen die tegenaan de oude gebouwen aangebouwd zijn, werd echter afgezien van de bescherming om beheersmatige redenen,
- Aan de wederopbouwhoeve 'West-Bellegoed' in Ieper (Voormezele, <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/30852>) werden plaatsbezoeken gebracht op 27 maart 2018 en 9 juli 2019. Hoewel een toekomstige bescherming van deze hoeve niet uitgesloten wordt, is dit momenteel niet prioritair. Het 'West-Bellegoed' in Voormezele en de hoeve 'Madelstede' in Boezinge zijn gebaseerd op eenzelfde ontwerpplan van de Ieperse architect Cyrille Schmidt, al zijn er verschillen in uitwerking (enkel 'Madelstede' heeft een kapel, het 'West-Bellegoed' heeft dan weer een ast). Bovendien is ook de 'Pollepelhoeve' ontworpen door Schmidt, waardoor het oeuvre van deze architect goed vertegenwoordigd is binnen het beschermingspakket van wederopbouwhoeves. De combinatie van een wederopbouwhoeve met een ast vormt een interessant gegeven bij het 'West-Bellegoed'. Maar de 'Pollepelhoeve' heeft een dubbele ast, voor zowel cichorei als tabak, wat op industrieel-archeologisch en technisch vlak absoluut uitzonderlijk is.

Bijkomend wil de commissie weten of er – behalve voor hoeves – ook onderzoek naar andere wederopbouwarchitectuur gepland is.

Behandeling van het advies:

Het agentschap Onroerend Erfgoed nam vooral in het afgelopen decennium heel wat initiatieven voor de bescherming van wederopbouwarchitectuur. Deze initiatieven hadden zowel betrekking op de frontzone van de Eerste Wereldoorlog in de Westhoek als op de zogenaamde martelaarssteden. In 2013-2014 werden in Diksmuide twee stadsgezichten en een tiental monumenten beschermd. In 2016 volgde de bescherming als monument van vier wederopbouwkerken in dorpen rond Diksmuide (Oostkerke, Sint-Jacobskapelle, Stuivekenskerke en Vladslo). In de meeste dorpen werd ook de gaaf bewaarde dorpsomgeving beschermd. Het stadhuis en vrederecht in Mesen uit de wederopbouwperiode is sinds 2010 beschermd als monument. In dezelfde lijn ligt de bescherming van het gemeentehuis in Bovekerke (Koekelare) in 2012, en dit van Nieuwkerke (Heuvelland) in 2004.

Voor de martelaarssteden (Duitse vernietigingen in augustus 1914) vormen Dendermonde (bescherming van onder meer de Grote Markt, 2004) en Leuven (bescherming Bondgenotenlaan en Grote Markt, 2015-2016) exemplarische voorbeelden. Wederopbouwarchitectuur gaat hier samen met niet vernietigde vooroorlogse gebouwen. Het voorbeeld van Lier is gelijkaardig (bescherming Grote Markt, 2018).

Voor deze regeerperiode zijn geen initiatieven tot bescherming van wederopbouwarchitectuur meer voorzien. De focus van het beleid ligt op een evaluatie van het beschermd bestand.

Verder vraagt de commissie om de criterianota te actualiseren. Zo stelt ze voor om de tabel met erfgoedwaarden op basis van de in de ministeriële besluiten effectief toegekende erfgoedwaarden te actualiseren.

Eveneens stelt ze voor om de criterianota aan te vullen op het vlak van de selectiecriteria (verduidelijken in welke mate de 'Kasteelhoeve' beantwoordt aan de selectiecriteria, in het bijzonder de zeldzaamheid, herkenbaarheid, representativiteit en context).

Behandeling van het advies:

De selectie van beschermingswaardige hoeves gebeurde op basis van de erfgoedwaarden en selectiecriteria zoals omstandig toegelicht in de criterianota. In het individuele beschermingsdossier wordt de selectie van de 'Kasteelhoeve' uitgebreid toegelicht en verantwoord.

In figuur 19 van de criterianota worden de **erfgoedwaarden** toegekend aan de beschermingswaardige hoeves visueel voorgesteld. Bij de 'Kasteelhoeve' wordt – conform het ministerieel besluit - de artistieke waarde bijkomend aangekruist (aanvulling criterianota februari 2021). De ruimtelijk-structurende waarde, in de oorspronkelijke tabel aangekruist voor de 'Kasteelhoeve', werd bij de opmaak van het dossier niet aangehouden. Daarom wordt de tabel ook op dit punt aangepast. Onder punt 6 van de criterianota worden de toegekende erfgoedwaarden toegelicht. De voorbeelden illustreren de toepassing van een erfgoedwaarde bij wederopbouwhoeves, maar zijn niet exhaustief. Overigens dient opgemerkt te worden dat de 'Kasteelhoeve' in de criterianota aangehaald wordt als voorbeeld voor vier waarden (architecturale, artistieke, historische en volkskundige waarde). Wat betreft de volkskundige waarde wordt verder in de behandeling van het advies van de VCOE een nuance gemaakt.

Onder punt 7 van de criterianota worden de gehanteerde **selectiecriteria** bij de bescherming van wederopbouwhoeves toegelicht. De voorbeelden illustreren de toepassing van selectiecriteria bij wederopbouwhoeves, maar zijn niet exhaustief. Overigens dient opgemerkt te worden dat de 'Kasteelhoeve' in de criterianota genomen wordt als voorbeeld voor ensemblewerking. Ook worden de termen ensemblewerking, zeldzaam/uitzonderlijk en herkenbaar/herkenbaarheid, kenmerkend/representatief meerdere keren aangehaald bij de motivatie van de erfgoedwaarden in het ministerieel besluit.

Gezien de voorbeelden van selectiecriteria niet exhaustief zijn, wordt de criterianota op dit punt niet aangepast.

Behandeling van het advies over het inhoudelijk dossier en het ministerieel besluit:

De commissie ondersteunt de voorgestelde afbakening: het omwalde opperhof met landhuis en het voormalige neerhof met stal- en schuurvleugel en hondenhok, alsook de erfoprit, de Sint-Annakapel en de aansluitende huisweides, met uitsluiting van de recente landbouwloodsen. De commissie stelt vast dat deze afbakening de gave ensemblewerking tussen de historische gebouwen en de directe omgeving vrijwaart.

De commissie ondersteunt ook de toekenning van een historische, culturele, architecturale, artistieke en archeologische erfgoedwaarde. De commissie suggereert evenwel om bij de historische waarde aanvullend te verwijzen naar de bakstenen en funderingen die werden gerecupereerd in het wederopbouwontwerp, een principe dat ook aangehaald wordt in de criterionota. Volgens de commissie dragen dergelijke materiële getuigen van de voorgeschiedenis van de site mee bij tot de historische herkenbaarheid van het geheel. Daarnaast gaan ook de kelders met tongewelf mogelijk terug op het 17de- of vroege 18de-eeuwse gebouw.

Behandeling van het advies:

Conform de criterionota zullen de bakstenen/bouwmaterialen en funderingen die werden gerecupereerd in het wederopbouwontwerp aangevuld worden bij de **historische waarde** (inhoudelijk dossier en ministerieel besluit): *“De vooroorlogse geschiedenis van het landhuis vindt ook een materiële uiting in funderingen en oude bouwmaterialen die werden gerecupereerd”*.

De commissie vraagt tevens om, naar analogie met de ‘Pollepelhoeve’, ook de volkskundige waarde toe te kennen aan de ‘Kasteelhoeve’, omwille van de Sint-Annakapel aan de erftoegang. Deze getuigt van een devotionele traditie en het gebruik om de erftoegang van hoeves te accentueren met een kapel. Bovendien verwijst de criterionota naar deze kapel als illustratie van de volkskundige waarde bij wederopbouwhoeves.

Behandeling van het advies:

De VCOE merkt terecht op dat de ‘Kasteelhoeve’ bij de **volkskundige waarde** in de criterionota aangehaald wordt. Een nuancering is hier op zijn plaats:

- de volkskundige waarde wordt ook geïllustreerd met de sterkere voorbeelden van de kapel bij de hoeve ‘Madelstede’ en het Lourdesgrotje bij ‘De Pollepel’. Gezien het devotionele aspect materieel herkenbaarder bewaard is bij deze voorbeelden, wordt de volkskundige waarde enkel hier uitgewerkt in de individuele beschermingsdossiers en -besluiten,
- het vernieuwde altaar en het beeld in de Sint-Annakapel hebben een geringe erfgoedwaarde en werden niet weerhouden in de erfgoedelementen en -kenmerken (ministerieel besluit). Bijgevolg werd ook geen volkskundige waarde uitgewerkt. Omdat het devotioneel aspect vroeger mogelijk materieel herkenbaarder was, wordt deze kapel als voorbeeld van een mogelijk volkskundige waarde behouden in de criterionota,
- de historische en architecturale erfgoedwaarde van de Sint-Annakapel primeren en worden ook gemotiveerd in het ministerieel besluit. Dit conform de criterionota waarin deze kapel ook als voorbeeld dient voor de historische en architecturale waarde.

Bij de erfgoedkenmerken en -elementen (ministerieel besluit, artikel 2) vraagt de commissie volledigheidshalve te expliciteren dat de recente garage en het houten stalletje geen erfgoedwaarde bezitten. De commissie vraagt tevens te verduidelijken of de treurwilg op de omwalling rond het landhuis al dan niet opgenomen wordt in de bescherming. Het bijschrift

van de fotoregistratie (foto 19) stelt namelijk dat deze boom geen erfgoedwaarde heeft zonder dat dit verder wordt geduid in het dossier.

Behandeling van het advies:

Er bestaat een onderscheid tussen de “Beschrijving met inbegrip van de erfgoedelementen en erfgoedkenmerken” in het inhoudelijk dossier (1.3.) en de beschrijving van de erfgoedelementen en erfgoedkenmerken in het ministerieel besluit (art. 2). In art. 2 worden enkel elementen met erfgoedwaarde opgenomen. Het zou dan ook verwarrend zijn om hier de recente garage, het houten stalletje en de treurwilg op te nemen om vervolgens te stellen dat ze geen erfgoedwaarde hebben. In de “Beschrijving met inbegrip (...)” (inhoudelijk dossier) komt de recente garage aan bod als indicatie voor de inplanting van het hondenhek. Tussen haakjes wordt vermeld dat deze garage geen erfgoedwaarde heeft. Bij de toelatingsplichten (ministerieel besluit worden de recente garage en het recente houten stalletje uitgesloten van de 2^{de}, 3^{de}, 4^{de} en 6^{de} plicht. Ook bij de “Motivering van de afbakening” in het inhoudelijk dossier (2.4.) wordt duidelijk gemaakt dat de recente garage en het recente houten stalletje geen erfgoedwaarde hebben. In de fotoregistratie (bijlage 2 bij ministerieel besluit) is het onvermijdelijk om ook elementen zonder erfgoedwaarde in beeld te brengen. Daarom wordt onder meer bij de recente garage en de treurwilg in het onderschrift geduid dat deze geen erfgoedwaarde hebben. Bij foto 79 zal bijkomend verduidelijkt worden dat het recente houten stalletje dat op een algemeen beeld van de stal- en schuurvleugel voorkomt, geen erfgoedwaarde heeft. Bij de “Motivering van de afbakening” in het inhoudelijk dossier (2.4.) werd bijkomend verduidelijkt dat de treurwilg geen erfgoedwaarde heeft.

De uitgebreide en gerichte beheersdoelstellingen (ministerieel besluit, artikel 3) bieden een sterke houvast voor het toekomstige behoud en beheer van de gebouwen, de interieurs, de omgevingsaanleg en kleinere erfgoedelementen. Gezien het nog een actief landbouwbedrijf betreft vraagt de commissie echter om uitdrukkelijker te verwijzen naar de mogelijke bestemming van het huidige agrarische gebruik. De commissie vraagt in de beheersvisies op te nemen dat de landbouwwitbating ongewijzigd kan worden voortgezet.

Behandeling van het advies:

Het inhoudelijk dossier maakt duidelijk dat de hoeve vandaag nog steeds functioneert als landbouwbedrijf en omgeven is door landbouwgebied (1.1. Situering, 2.4. Motivering van de afbakening van de bescherming, 2.5. Juridische toestand). Het ministerieel besluit stelt de agrarische functie niet in vraag. Een bescherming heeft ook niet de juridische kracht om een (ruimtelijke) bestemming in vraag te stellen. Dat een mogelijke nieuwe functie wordt aangehaald in de beheersdoelstellingen, betekent niet dat de voorkeur daarnaar uitgaat. Ter verduidelijking werd in de beheersdoelstellingen geëxpliciteerd dat de huidige functies (wonen en landbouw) kunnen behouden blijven: *“de hoevegebouwen bewaren tot op vandaag grotendeels hun oorspronkelijke woon- (huis) en landbouwfunctie. Deze functies kunnen ongewijzigd verdergezet worden. Ook de huidige invulling van de landbouwfunctie met hoevewinkel en opslag in de voormalige stal- en schuurvleugel vormen daarbij geen probleem.”*

Vervolgens vraagt de commissie om de beheersdoelstellingen inzake houtwerk minder vrijblijvend te formuleren en te voorzien in de optie van een ‘historisch herstel’ van verdwenen oorspronkelijk houtwerk.

Behandeling van het advies:

Voor historisch schrijnwerk voorziet het agentschap Onroerend Erfgoed in een publiek toegankelijk afwegingskader (<https://oar.onroenderfgoed.be/item/428>). De beheersdoelstellingen in het ministerieel besluit willen niet in de plaats treden van dit afwegingskader. Daarom blijven ze eerder algemeen.

Bij de toelatingsplichten (ministerieel besluit, artikel 5) stelt de commissie een bundeling voor. De plichten onder 5°c, 5°e en 5°j inzake omgevingswerken en deze onder 5°d en 5°k inzake de aanplant, het vellen of rooien van bomen overlappen immers grotendeels.

Behandeling van het advies:

Het agentschap zal de hier geciteerde toelatingsplichten bundelen: 5°k wordt geschrapt en het aanplanten (van bomen) wordt ondergebracht onder 5°d. Ook 5°j wordt geschrapt, want dit is reeds gevat onder 5°c.

Tot slot formuleert de commissie enkele specifieke bemerkingen. De commissie vraagt om

- in beheersdoelstelling 6° in te schrijven dat de in 2019 gedemonteerde luiken van het zoldervenster in de oostgevel (landhuis) opnieuw worden aangebracht, voor zover dit nog niet gebeurde,
- beheersdoelstelling 8° aan te passen. Deze stelt een eventuele reconstructie voor van de later aangepaste schouwmond, -wangen en -balk van de schouwen in de noordvleugel. De commissie vraagt deze latere aanpassingen te verduidelijken en de beheersdoelstelling desgevallend te beperken tot de minder oorspronkelijke schouw en bakoven in de 'kook- & bakplaats'. In het inhoudelijk dossier is er enkel voor deze schouw sprake van latere aanpassingen. De schouwmond en -wangen van de schouw in de keuken worden daarentegen omschreven als 'vormelijk oorspronkelijk',
- beheersdoelstelling 12° te verduidelijken of te schrappen. Hierin wordt uitgegaan van een mogelijke aanplant van een hoogstamboomgaard op de huisweides alsook van de mogelijke vervanging en verplaatsing (met 1 m) van de veekeringshaag. Het is de commissie evenwel onduidelijk hoe deze ingrepen de erfgoedwaarden van de site vrijwaren, dan wel versterken. Er wordt verder niet ingegaan op de historische aanwezigheid van een hoogstamboomgaard of aangepaste inplanting van de haag.

Behandeling van het advies:

- het is niet ongebruikelijk dat een te schilderen luik uit zijn hengsels gelicht wordt. Een goede huisvader (ministerieel besluit, art. 4) zal luiken terugplaatsen na schilderwerken. Schilderen (in dezelfde kleur) valt onder het reguliere onderhoud, waarvan in de laatste paragraaf van het ministeriële besluit gesteld wordt dat er geen toelating vereist is,
- in het inhoudelijk dossier (1.3. Beschrijving **met inbegrip** van de erfgoedelementen en erfgoedkenmerken) wordt voor de "kook- & bakplaats" inderdaad gesteld dat *"de bakstenen schouwmond, schouwwangen en de bij de linker schouwwang aansluitende (...) bakoven mogelijk in de tweede helft van de 20ste eeuw (zijn) hermetisch of voorzien van een voorzetsteen. Het rode baksteentype en het ontbreken van een uitkraging bij de wangen is immers atypisch voor de wederopbouwperiode. De noordzijde van de bakoven is bijkomend recent bezet met tegeltjes."* Voor de "keuken" wordt gesteld dat *"de schouwmond met vooruitspringend muurvlak en de schouwwangen met getrapte uitkraging aan de bovenzijde hun oorspronkelijke vorm" behielden.* In de fotoregistratie (foto 104) wordt echter verduidelijkt dat de *"brede schouw in de keuken"* met *"kenmerkende schouwwangen met getrapte uitkraging en schouwmond"* later bezet werd *"met baksteenstrips en recentere schouwbalk zonder erfgoedwaarde."* Ter verduidelijking werd in het inhoudelijk dossier aangevuld: *"De schouwmond en -wangen werden later bezet met baksteenstrips (zonder erfgoedwaarde) en er kwam een recentere schouwbalk (zonder erfgoedwaarde)."* Het is onzeker dat na een afkappen van deze latere bezetting, de 'oorspronkelijke' schouw ongeschonden tevoorschijn komt. Daarom wordt de 8^{ste} beheersdoelstelling niet beperkt tot de schouw in de "kook- & bakplaats".
Er dient overigens opgemerkt te worden dat de bakoven (interieur) helemaal niet opgenomen is in de beschrijving van de erfgoedelementen en -kenmerken in het

ministeriële besluit (art. 2). Op vraag van de zakelijkrechthouder (zie behandeling van de opmerkingen van de zakelijkrechthouders) zal in de 8^{ste} beheersdoelstelling geëxpliciteerd worden dat *“de latere aanpassingen de erfgoedwaarde van de bakoven (interieur) teniet hebben gedaan. Het behoud ervan in het interieur is dan ook niet noodzakelijk. De uitbuiking van de bakoven in de buitenmuur is opgenomen in de erfgoedelementen en -kenmerken en dient behouden te blijven.”*

- net zoals hagen en knotbomen behoort een boomgaard typologisch bij de directe omgeving van een (wederopbouw)hoeve. Wat het levend erfgoed betreft zijn de boomgaarden echter bij veel hoeves verdwenen. Voor het typologisch kader wordt verwezen naar de historische nota/ het onderzoeksrapport *Tooverwerk. De wederopbouw van hoeves in de Verwoeste Gewesten van West-Vlaanderen* (<https://oar.onroenderfgoed.be/item/5698>) en de handleiding van het agentschap *Naar een toekomst op maat. Het herbestemmen van een historisch waardevolle hoeve* (<https://oar.onroenderfgoed.be/item/410>). Het aanplanten van een hoogstamboomgaard is een mogelijkheid, doch vormt geen verplichting. De erfgoedwaarde van de haag bij de ‘Kasteelhoeve’ zit in haar functie als afsluitingshaag van de huisweide en in de soortenkeuze, en niet zozeer in de ouderdom ervan. Dat de haag *“eventueel 1 m naar de gebouwen toe opgeschoven kan worden”* is een mogelijkheid, doch geen verplichting. Deze mogelijkheid werd ingeschreven om het beheer van de haag langs de gewestweg met afwateringsdijk eventueel te faciliteren.

Tot slot formuleert de commissie enkele specifieke bemerkingen:

- zo wijst de commissie op een tegenstrijdigheid. Zo vermeldt de historische nota (pag. 66) de Sint-Annakapel bij de Kasteelhoeve als voorbeeld van een kapel die in de jaren 1920 werd opgetrokken in regionalistische architectuur om de erftoegang te accentueren. Ook de criterianota hanteert deze datering (pag. 12). Het inhoudelijk dossier wijst evenwel uit dat de betreffende kapel pas in 1930 werd gebouwd. Ook is er geen aanwijzing dat er voor de oorlog een kapel bij de hoeve stond. De commissie vraagt de historische nota op dit punt te corrigeren,
- In het inhoudelijk dossier van de kasteelhoeve moet op pag. 24 in verband met de kapel verwezen worden naar het kadasterplan van ‘1937’ in plaats van ‘1973’.

Behandeling van het advies:

- het jaartal 1930 boven de deur van de kapel wijst op de afwerking of het eindpunt van de wederopbouw van de kapel. Mogelijk was deze kapel reeds langer gepland, maar wachtte men op financiering. In elk geval bestaat er geen stijl- of ontwerpbreuk met de architectuur van het landhuis. Het is dan ook verantwoord om de kapel nog tot de wederopbouwarchitectuur te rekenen. Of het (afwerkings)jaar 1930 nog tot de jaren 1920 kan gerekend worden is een theoretische discussie. De historische nota zal dan ook niet aangepast worden. Deze bijlage bij het inhoudelijk dossier is overigens vervangen door een verwijzing naar het gepubliceerde onderzoeksrapport *Tooverwerk. De wederopbouw van hoeves in de Verwoeste Gewesten van West-Vlaanderen* (<https://oar.onroenderfgoed.be/item/5698>).
- het aangehaalde punt werd nagekeken en de geraadpleegde mutatieschetsen en bijhorende staten dateren wel degelijk van 1973.

Conclusie: het advies van de VCOE heeft invloed op het inhoudelijk dossier en het ministerieel besluit.

Het inhoudelijk dossier en het ministerieel besluit werden als volgt aangepast:

- inhoudelijk dossier:
 - aanvulling juridische toestand (Mobiliteit)
 - aanvulling historische waarde
 - aanvulling 1.3. Beschrijving met inbegrip van de erfgoedelementen en erfgoedkenmerken

- criterianota (een bijlage bij het inhoudelijk dossier):
 - figuur 19 (visuele voorstelling van de erfgoedwaarden van de beschermingswaardige hoeves) krijgt een update voor de 'Kasteelhoeve'
- ministerieel besluit:
 - aanvulling historische waarde
 - explicitering van de eerste beheersdoelstelling over ongewijzigd verderzetten huidige functies
 - enkele toelatingsplichten worden gebundeld: toelatingsplicht 5°k wordt geschrapt en het aanplanten (van bomen) wordt ondergebracht onder 5°d. Ook 5°j wordt geschrapt, want dit is reeds gevat onder 5°c
- in de fotoregistratie (bijlage bij ministerieel besluit)
 - verduidelijking dat het recente houten stalletje geen erfgoedwaarde heeft (foto 79).

1.4. Opmerkingen van de zakelijkrechthouders

Op 23 september 2020 vond er een overleg plaats tussen de zakelijkrechthouder en het agentschap Onroerend Erfgoed. Tijdens dit overleg formuleerde de zakelijkrechthouder twee opmerkingen bij het voor advies voorgelegde beschermingsdossier:

1° de zakelijkrechthouder wil zekerheid over het feit dat de bakoven in het interieur van de "kook- & bakplaats" bij een toekomstige verbouwing mag afgebroken worden.

Behandeling van de opmerking:

bij de plaatsbezoeken werd er reeds mondeling gecommuniceerd dat deze bakoven wat betreft het interieuraspect geen erfgoedwaarde heeft en dus niet hoeft behouden te blijven. Dit standpunt van het agentschap Onroerend Erfgoed vindt zijn weerslag in de uitwerking van het beschermingsdossier dat voor opmerkingen werd voorgelegd:

- in het ministerieel besluit is de bakoven (interieur) niet opgenomen in de beschrijving van de erfgoedelementen en -kenmerken (art. 2),
- in de fotoregistratie (foto 100) wordt gesteld dat "de bakstenen uitbouw met bakoven is verbouwd, er wordt geen erfgoedwaarde aan toegekend."

Op vraag van de zakelijkrechthouder werd in de 8ste beheersdoelstelling (ministerieel besluit) geëxpliciteerd dat *"de latere aanpassingen de erfgoedwaarde van de bakoven (interieur) teniet hebben gedaan. Het behoud ervan in het interieur is dan ook niet noodzakelijk. De uitbouw van de bakoven in de buitenmuur is opgenomen in de erfgoedelementen en -kenmerken en dient behouden te blijven."* Deze verduidelijking werd met de zakelijkrechthouder gecommuniceerd in een mail van 6 oktober 2020. Eveneens ter verduidelijking werd bijkomend in het inhoudelijk dossier (1.3. Beschrijving met inbegrip van de erfgoedelementen en erfgoedkenmerken) genoteerd: *"De bakstenen uitbouw met bakoven is echter in zijn geheel zodanig verbouwd dat er geen erfgoedwaarde meer aan toegekend kan worden."*

2° de zakelijkrechthouder stelt zich vragen over de 13^{de} beheersdoelstelling: *"voor het opperhof, de omwalling en een zone van 6 m rond de omwalling grondwerken door afgraving of ophoging maximaal vermeden dienen te worden. Bij eventueel noodzakelijke grondwerken die impact hebben op het historisch microreliëf en de vooroorlogse grondvesten dient met het oog op het vrijwaren en registreren van archeologische sporen een voorafgaand archeologisch onderzoek te gebeuren."* De formulering *"een zone van 6 m rond de omwalling"* zorgde voor onduidelijkheid bij de zakelijkrechthouder. Hun (bedrijfsmatige) bezorgdheid daarbij is dat de verharding van de zone voor de stal- en schuurvleugel verder zou kunnen afgewerkt worden.

Behandeling van de opmerking:

Het agentschap Onroerend Erfgoed heeft begrip voor deze bezorgdheid en stelde daarom voor om de zone als volgt te specificeren in de beheersdoelstelling: *“De zone rond de omwalling is bepaald op 6 m, met uitzondering van de zuidwestzijde waar ze zich beperkt tot 4 m (tot aan de bocht van de erfoprit).”* Deze afbakening is visueel voorgesteld in een plan dat toegevoegd werd in de documentatiebijlage van het inhoudelijk dossier. Deze verduidelijking werd met de zakelijkrechthouder gecommuniceerd in een mail van 6 oktober 2020.

Daarnaast werden enkele beheersmatige vragen doorgegeven aan de erfgoedconsulent. Deze vragen werden intussen via mail verduidelijkt.

Conclusie: De opmerking van de zakelijkrechthouder heeft invloed op het inhoudelijk dossier en het ministerieel besluit.

Het inhoudelijk dossier en het ministerieel besluit werden als volgt aangepast:

- documentatiebijlage (bijlage bij inhoudelijk dossier):
 - toevoegen van figuur 78: plan met zone waarbinnen de archeologische beheersdoelstelling (13°) gehanteerd wordt
- ministerieel besluit:
 - explicitering van de beheersdoelstelling in verband met de bakoven
 - verduidelijking/beperking van de archeologische beheersdoelstelling (13°), met verwijzing naar figuur 78 in de documentatiebijlage

1.5. Aanvullingen

Bijlage 5.5. bij het inhoudelijk dossier, de historische nota, wordt vervangen door een verwijzing naar het gepubliceerde onderzoeksrapport *Tooverwerk. De wederopbouw van hoeves in de Verwoeste Gewesten van West-Vlaanderen* (<https://oar.onroenderfgoed.be/item/5698>). Dit onderzoeksrapport is een verdere uitwerking van de historische nota.

1.6. Conclusie voorafgaand aan de voorlopige bescherming

De uitgebrachte adviezen en opmerkingen hebben invloed op het inhoudelijk dossier en het ministerieel besluit.

Het inhoudelijk dossier en het ministerieel besluit werden als volgt aangepast:

- inhoudelijk dossier:
 - aanvulling juridische toestand (Mobiliteit)
 - aanvulling historische waarde
 - bij de Motivering van de afbakening verduidelijking dat de treurwilg geen erfgoedwaarde heeft
- documentatiebijlage (bijlage bij inhoudelijk dossier):
 - toevoegen van figuur 78: plan met zone waarbinnen de archeologische beheersdoelstelling (13°) gehanteerd wordt
- criterionota (bijlage bij inhoudelijk dossier):
 - figuur 19 (visuele voorstelling van de erfgoedwaarden van de beschermingswaardige hoeves) krijgt een update voor de 'Kasteelhoeve'
- ministerieel besluit:
 - aanvulling historische waarde
 - explicitering van de eerste beheersdoelstelling over ongewijzigd verderzetten huidige functies

- explicitering van de beheersdoelstelling in verband met de bakoven
- verduidelijking/beperking van de archeologische beheersdoelstelling (13°), met verwijzing naar figuur 78 in de documentatiebijlage
- enkele toelatingsplichten worden gebundeld: toelatingsplicht 5°k wordt geschrapt en het aanplanten (van bomen) wordt ondergebracht onder 5°d. Ook 5°j wordt geschrapt, want dit is reeds gevat onder 5°c.
- fotoregistratie (bijlage bij ministerieel besluit):
verduidelijking dat het recente houten stalletje geen erfgoedwaarde heeft (foto 79).